

Надежда Крайчева*

САТЕЛИТНА СМЕТКА В ТУРИЗМА – БАЗОВА ИНОВАЦИЯ

Представени са и са систематизирани особеностите на използването на сателитната сметка в туризма, разработена от международните туристически организации като статистически инструмент за анализ на туристическия отрасъл и за определяне на цялостното му въздействие както върху икономиката на отделните страни, така и върху световното стопанство. Направен е аналитичен обзор на концепцията и са обобщени предложенията на Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework - 2008 за съгласуване на данните за търсенето и предлагането в туризма. Изследвани са проблемите, свързани с внедряването на националните сателитни сметки в Европа. На базата на данни на Националния статистически институт и World Travel and Tourism Council са анализирани и оценени тенденциите в развитието на отрасъла в България през 2008-2013 г.¹

JEL: L83; O14; O49

Сателитната сметка в туризма – статистически инструмент за оценка на икономическия принос на туризма

Характерна черта на съвременния свят са бързите промени в икономиката, водещи към глобална интеграция, обусловена от внедряването на нови технологии и създаването на световна инфраструктура. Глобализацията се проявява както в интензивността на финансовите и товарните потоци, така и в субектите, опериращи на пазарите. В резултат от централизацията на пазарите тези субекти стават по-мощни, уедряват се, създават организационни, телекомуникационни, финансови, и транспортни мрежи, които засилват връзките и зависимостите между участниците в бизнеса. Националните икономики постепенно губят обособеността си. Под влияние на бързо променящата се външна среда компаниите са принудени да променят своята структура, стандарти и технология на управление. Засилва се тенденцията към преобразуване на научните знания в иновации.

В тези условия туристическата индустрия се превръща в един от най-бързо развиващите се отрасли в световната икономика, увеличавайки участието

* ИИИ при БАН, секция "Икономика на фирмата", nadia@iki.bas.bg

¹ Nadezhda Kraycheva. TOURISM SATELLITE ACCOUNT – BASIC INNOVATION. *Summary*: The paper presents review and systematisation of specificities of use of the Tourism Satellite Account, developed by the international tourism organizations as a statistical tool for tourism sector analysis and for determining the influence of tourism upon economies of separate countries and the world economy as a whole. Analytical review of the concept and summary of the suggestions of the Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework – 2008 for concordance of data on demand and supply in tourism are made. Problems related to the implementation of the National Satellite Accounts in Europe are analysed. Tendencies in the development of the tourism sector in Bulgaria in the period 2008-2013 are analysed and assessed upon data of the National Statistical Institute and the World Travel and Tourism Council.

си в БВП на страните и регионите, предлагащи туристически услуги. Икономическите изследвания на World Travel and Tourism Council (WTTC) показват, че общият принос на туризма към световната икономика през 2013 г. е достигнал до 9,5% от световния БВП, като изпреварва не само нейния ръст, но и този на други значими сектори (финансови и бизнес-услуги, транспорт и производство). Ефективното развитие на отрасъла подпомага разработването на разнообразни сегменти и ниши на международния пазар, подчинявайки се на необходимостта да удовлетворява потребностите на клиентите. Това може да се осъществи само чрез използване на възможностите на голям брой компании, (средства за подслон, заведения за хранене, транспортни и туристически фирми, развлекателна индустрия), които не са в състояние поотделно да предоставят цялото многообразие от услуги и да осигурят комплексното развитие на посещаваните от туристите дестинации.

Като отчитат икономическото и социалното значение на туризма, държавите посредством международните туристически организации се стремят да приемат и да съгласуват международни норми, регулиращи отношенията в тази сфера. Много от страните с развит туризъм разполагат с добре изградена система за събиране на статистически данни относно проследяването на търсенето на туристически услуги. Тази статистика е необходима, но тя не може да определи цялостния принос на сектора за икономиката. За да се установи реалният принос на туризма в дадено стопанство, трябва да се оценят такива важни показатели като влиянието му върху обема на БВП, заетостта на населението, ефекта от придвижването на туристите във вътрешността на страната от гледна точка на преразпределението на доходите и т.н. Отчитайки това, Световната организация по туризъм (UNWTO), Статистическият отдел на Организацията на обединените нации (UNSD), Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (OECD) и Статистическата служба на Европейския съюз (Eurostat) сформират комисия от експерти, която през 2000 г. разработва методология за анализ на туристическия отрасъл и за определяне на цялостното му влияние в световен план, както и конкретно върху икономиките на отделните страни. Задачата е да се въведат основни понятия, класификации и съвкупности от показатели за оценка на икономическото въздействие на туризма върху развитието на националните икономики, съпоставими с тези в другите отрасли и еднотипни за различните социално-географски условия. Във връзка с това е създадена статистическа система, наречена „сателитна сметка в туризма (Tourism Satellite Account – TSA)“, която става основа на събирането и анализа на голям брой статистически данни, включващи всички аспекти на търсенето на стоки и услуги при формирането на туристически продукт. Докато традиционните статистически данни се фокусират предимно върху „потоци“ (брой посетители, брой на нощувките, брой на леглата и др.), с помощта на сателитната сметка могат да се оценят:

- приносът на туризма в БВП;
- мястото му сред други приоритетни отрасли на икономиката;

- броят на работните места в различни сектори, свързани с туризма;
- обемът на инвестициите в тази област;
- туристическото потребление;
- данъчните приходи, генерирани от туристическата индустрия;
- влиянието на туризма върху платежния баланс;
- човешките ресурси, които участват в туристическата индустрия.

След одобрение на препоръчителната методологична рамка на 31-ата сесия на Статистическата комисия на ООН през 2000 г. сателитната сметка в туризма става пълноправен статистически инструмент за оценка на икономическото значение на туризма.

През 2008 г. се приемат предложения за обновяване на общата концептуална основа на сателитната сметка в туризма, позволяващи да се осигури по-добра вътрешна съгласуваност на статистиката в отрасъла с общата статистическа система на дадена страна и повишаващи нивото на международната съпоставимост на съответните данни. Процесът на обновяване се осъществява от UNWTO под контрола на междуведомствена координационна група по статистика на туризма, създадена през 2004 г. от заинтересуваните агенции (Eurostat, OECD, UNWTO, WTO, ILO, UNSD, IMF, UNECLAC). Препоръчителната методологична основа за разработване на сателитната сметка в туризма е изложена в документа „Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework 2008” (TSA: RMF 2008). Тъй като TSA е инструмент, очертаващ ролята на туризма в икономиката на държавата, нейните основни компоненти дават представа за *необходимата организация на държавното статистическо наблюдение в тази област*.

С цел повишаване на нивото на международна съпоставимост UNWTO разработва последователни серии от международни препоръки по статистика на туризма. Последната е отразена в „International Recommendations for Tourism Statistics 2008” (IRTS 2008). Документът съдържа базови концепции и дефиниции, засягащи различни аспекти на туризма, които държавите могат да вземат предвид при разработването на системите си за туристическа статистика. За да се осигури съответствие на процеса на събиране на комплексни туристически данни с компилационните практики в другите икономически статистики, е прието решение този процес да се осъществява съобразно обновената през 2008 г. Система за националните сметки (System of National Accounts 2008 - SNA 2008).² Сателитната сметка в туризма има сходни с тази основна структура базови концепции, определения, класификации и правила на счетоводен отчет. Тя предполага да се провежда подробен анализ на всички параметри на търсенето на

² SNA 2008 съдържа концепции, определения, класификации, правила на отчитане, сметки и таблици, позволяващи да се състави всеобхватна и комплексна рамка за оценка на производството, потреблението, капиталовите инвестиции, доходите, запасите, финансовите потоци и нефинансовите ценности. Тя включва и конкретна рамка, отразяваща връзката между търсенето и предлагането на стоки и услуги в дадена икономика.

стоки и услуги, които могат да бъдат свързани с туризма; да се проследи оперативната връзка с предлагането на такива стоки и услуги както в рамките на разглежданата икономика, така и извън нея и да се установи как това предлагане (от вътрешни и външни източници) взаимодейства с други икономически дейности с помощта на таблиците на ресурсите и използването им (Supply and use tables – SUT) в националните сметки. Поради тясната връзка между TSA и националните сметки между двете статистики съществува и обратна зависимост – националните сметки също се ползват от оценките и от източниците на TSA за търсене на допълнителни данни.

Концепция на TSA за съгласуване на данните за потреблението и предлагането в туризма

Сателитната сметка в туризма предлага концепция за комплексно съгласуване на данните, свързани с предлагането и потреблението в тази сфера. Съществено е, че тя изисква по-широк анализ на общия обем на потреблението, отнасящо се към туризма вътре в страната, който освен него трябва да включва и брутно натрупване на основен капитал в сектора, както и колективното туристическо потребление.

Туристическо потребление

Въпреки че формалните определения за категориите „туристическо потребление“ и „туристически разходи“ са сходни, концепцията за туристическо потребление, използвана в сателитната сметка в туризма, е с по-широк обхват, отколкото тази за туристическите разходи.

Най-общо съгласно TSA в туристическото потребление вътре в страната са включени:

- стойността на стоките и услугите, консумирани от всички посетители на територията на дадена страна. Това са преди всичко лични разходи за настаняване, транспорт, храна, забавления, финансови услуги и закупуване на стоки за дългосрочна и краткосрочна употреба, използвани за туристически цели. Разходите могат да бъдат направени преди, след, както и по време на пътуването;

- разходите за бизнес-пътувания – командировки на представители на държавни и туристически организации, свързани с развитието на отрасъла;

- държавните разходи за индивидуално туристическо потребление – непазарни услуги, предоставяни от държавните организации на индивидуалните посетители. Те включват запознаване с културните и природните ценности (изкуство, музеи, национални паркове и др.), както и административни услуги (митници, имиграционни служби);

- износет на стоки и услуги от посетителите – това са разходите на чуждестранните посетители за стоки и услуги в страната-домакин.

В TSA-RMF 2008 се предлага и използването на допълнителен показател – „туристическо търсене, отнасящо се към туризма вътре в страната“. Това е сума

от туристическото потребление вътре в страната и стоките и услугите, които не са обхванати при формирането на крайния туристически продукт. Към тях се отнасят:

- разходи на държавните организации за колективно туристическо потребление - непазарни услуги, свързани с туризма, като управлението на авиацията, обезпечаването на сигурността, санитарните услуги в курортите и др.;
- капиталови инвестиции - разходи, направени от доставчиците на туристически услуги (частния сектор) и от държавните организации за доставка на оборудване, съоръжения, създаване на инфраструктура, необходими за туристите;
- износ – разходи за насочването на потребителски стоки в чужбина за покриване на туристически нужди - горива, електроника, капиталови стоки, изпратени в чужбина за използване от доставчиците на услуги (самолети, круизни кораби).

Туристическо предлагане

Приносът на туризма като явление, лежачо в плоскостта на търсенето, се отчита предимно от гледна точка на дейността на туристите и тяхната роля в усвояването на стоки и услуги. Доколкото привличането на посетители обаче зависи и от наличието (в необходимите количества) на стоки и услуги с желаното от тях качество, той би трябвало да се разглежда и в плоскостта на предлагането. В този случай туризмът се разбира като набор от производствени дейности, които са насочени към удовлетворяване на потребностите на посетителите. Ето защо, за да се оцени реалният принос на сектора в икономиката, е необходимо да се проследи и анализира как предлагането на стоки и услуги реагира на търсенето, От страната на предлагането това изисква да се опишат производствените дейности, предоставящи стоки и услуги, търсени от туристите, което може да се осъществи с помощта на статистиката.

Основният източник на информация относно класификацията на продуктите, определянето на типичните за туризма дейности и отрасли, както и събирането на туристическа информация, свързана с предлагането, е документът „International Recommendations for Tourism Statistic 2008“ (IRTS – 2008). Количествената оценка и анализът в областта на туризма изискват да се изготви отделна класификация на тези продукти и видове производствена дейност, отнасящи се основно към категорията на туристическите разходи, на които се базира дефинирането на туристическата индустрия. Типичните туристически продукти и видове дейности са групирани в 12 съгласуващи се категории, които се използват в таблиците на сателитната сметка в туризма. Категориите от 1 до 10 са основата за международно сравняване на видовете дейности и продукти (услуги по настаняване, пътнически превози, храна и напитки, обслужващи услуги, услуги, свързани с туроператори и туристически агенции, и др.). Категории 11-12 отразяват особеностите на отделните страни. Както във всички икономически дейности (SNA 2008), така и в туризма приносът на производството в цялостното

предлагане на стоки и услуги се оценява на база добавена стойност. В рамките на сателитната сметка в туризма туристическите отрасли се характеризират количествено с взаимодопълващите се показатели:

- брутна добавена стойност, създавана в отраслите на туризма (gross value added to tourism industries – GVATI) - определя се като сума от показателите на брутната добавена стойност на всички туристически сектори;
- брутна добавена стойност, непосредствено създавана в туризма (tourism direct gross value added – TDGVA) - отразява връзката между търсенето на стоки и услуги от посетителите (туристическото потребление) и предлагането им от националните производители, действащи както в туристическите сектори, така и в другите отрасли на икономиката.

От съществено значение за икономическия анализ на производствената дейност в сферата на туризма е заетостта. Характерни за по-голямата част от осъществяваните в тази сфера дейности - настаняване, осигуряване на храна и напитки, забавления и др., са тяхната относителна трудоемкост и използването на нискоквалифицирана работна ръка, както и някои други особености, например неравномерно разпределение на посетителския поток през годината и следователно сезонни колебания на заетостта. Количествената оценка на заетостта се осъществява с помощта на допълващи се показатели като „брой на работните места“, „общ брой на отработените часове“ и „брой на работните места, еквивалентни на пълна заетост“, отнасящи се към предварително определен период.

Брутното натрупване на основен капитал в туристическите и свързаните отрасли също е един от подходите за икономически анализ на тези сектори.

Съгласуване на икономическата информация – таблиците на TSA

Рамката на TSA-RMF 2008 се състои от десет таблици, получени от съответните таблици в Системата на националните сметки (SNA 2008), които се отнасят към ресурсите и използването на стоки и услуги. Те са централно звено в процеса на съгласуване на икономическата информация, свързана с туризма, и на международните оценки на икономическия му принос към развитието и ръста на икономиката. В тях са включени:

- общите разходи за крайно потребление на туристи (нерезиденти, резиденти и резиденти в чужбина), разбити по продукти и по категории туристи (табл. 1-3). В тези таблици е представен най-важният компонент на туристическото потребление – туристическите разходи, които включват не само това, което посетителите плащат от собствения си бюджет, но и онова, което производителите (бизнес, правителство и некомерсиални организации) изразходват в техен интерес;
- оценка на общото потребление на туристите на територията на страната, разбито по продукти (табл. 4);
- производствените сметки в секторите на туризма и в други свързани сектори (табл. 5);

- съпоставяне и съгласуване на вътрешното туристическо потребление с общото вътрешно предлагане (табл. 6). Тази таблица е ядрото на сателитната сметка в туризма и е базирана на таблиците на ресурсите и използването им (Supply and Use Tables - SUT) в Системата на националните сметки (SNA 93);
- заетост в отраслите на туризма (табл. 7);
- брутно натрупване на основен капитал в секторите на туризма и в други сектори (табл. 8);
- колективно туристическо потребление (държавните административни разходи, свързани с поддръжката и контрола на туризма), разбито по продукти и нива на държавно управление (табл. 9);
- някои важни непарични показатели (табл. 10) - ограничен брой количествени показатели, необходими за оценка и тълкуване на информацията, съдържаща се в таблици 1 - 7. Тук са включени: брой на пътувания и нощувки, разбити по видове туризъм; категории туристи и продължителност на пребиваването; показатели, свързани с формите на настаняване; транспортни средства, използвани от посетителите-нерезиденти, пътуващи на територията на страната; брой и капацитет на заведенията в туристическия сектор.

Внедряване на националните сателитни сметки в туризма в Европа

Сателитната сметка е разработена, за да спомогне за разрешаването на редица проблеми, свързани със съвместяването на големия брой разнородни данни, в т.ч. различията в класификациите и определенията, използвани в отделните източници. Много от трудностите произтичат от ограничената налична информация по някои специфични въпроси, например стартирането на нови статистически операции или адаптирането на вече съществуващи такива. Част от проблемите се дължат на сложността на методологията на сателитната сметка в туризма и националните сметки, вкл. процеса на компилация на TSA, нейното съвместяване с данните за платежния баланс, балансирането на търсенето и предлагането. Внедряването на сателитната сметка изисква усъвършенстване на системата на националната туристическа статистика, основана на информация и данни, които се получават от съответната национална статистическа служба и национална туристическа администрация, както и от централната банка и националните асоциации на туристическите предприятия. Тези показатели трябва да се допълнят с данни от ведомствата, свързани с превоза, митниците и емиграционните служби.

През последните 10 години Европейската комисията предприема редица инициативи, за да насърчи участващите държави при разработването на национални сателитни сметки. Дирекция „Предприятия и промишленост“ (The Directorate General for Enterprise and Industry) отпуска грантове, а Eurostat координира два двугодишни проекта – „Сателитни сметки в туризма в Европа“ 2008-2009 г. и 2012-2013 г. Анализът на достъпни и доброволно предадени данни за TSA от 22 европейски страни от втория проект е представен в доклада „Сателитни сметки в туризма в Европа“ („Tourism Satellite Accounts – TSAs, in Europe“).

Целта на проектите на Eurostat е методът на сателитната сметка в туризма да се възприеме във всички европейски страни, както и да се подберат ограничен брой TSA показатели, позволяващи да се изследва макроикономическата рамка на европейския туризъм.

Докладът показва различна степен на разработване на десетте таблици на TSA в отделните държави. Основните изводи, които се отнасят до обхвата и съпоставимостта на данните, са следните:

1. Обхватът на представените данни варира в широки граници. TSA таблиците, свързани с търсенето, са сравнително пълни, но в таблиците на заетостта е представена по-малко от половината искана информация. Показателите, характеризиращи брутно натрупване на основен капитал и колективното туристическо потребление, са покрити само частично.

2. Съпоставимостта на индикаторите за отделните страни е засегната от различната степен на придържане към TSA:RMF 2008. Поради липса на източници значителен брой показатели, макар и несъществено, се различават от препоръките или не са налични. Друг фактор, засягащ съпоставимостта, са референтните години, които се използват. Имайки предвид обаче, че сателитната сметка е инструмент за структурен, а не за краткосрочен анализ, е важно да се сравняват показателите на участващите страни по отношение на зависимостта/свързаността на величините. Това би било полезно за изясняване на значението на туризма за икономиките на европейските държави.

Принос на туризма в икономиката на България през 2008-2013 г.³

През 2008 г. в българската Национална програма за статистически изследвания, е включен проект за разработване на сателитна сметка в туризма. Засега обаче се работи основно по съставянето на таблиците за туристическото потребление (1-4), описани в TSA-RMF 2008. Данните в таблиците са предварителни и обхващат интервала 2008-2012 г. Основните резултати показват някои тенденции в развитието на туристическия сектор в България през този период (вж. фиг. 1 - 4⁴).

1. Налага се изводът, че докато разходите за крайно потребление на туристи на територията на страната не намаляват съществено обема си (фиг. 4), тези за крайно потребление на туристи-български граждани в чужбина рязко спадат след 2008 г. (фиг. 3). Минимумът, както и при общото потребление, е през 2010 г., основно като резултат от глобалната икономическа криза през 2009 г.

2. Разходите за крайно потребление на туристи-резиденти в страната се увеличават прогресивно, т.е. през разглеждания период част от туристите-резиденти в чужбина са се насочили към българския туристически пазар.

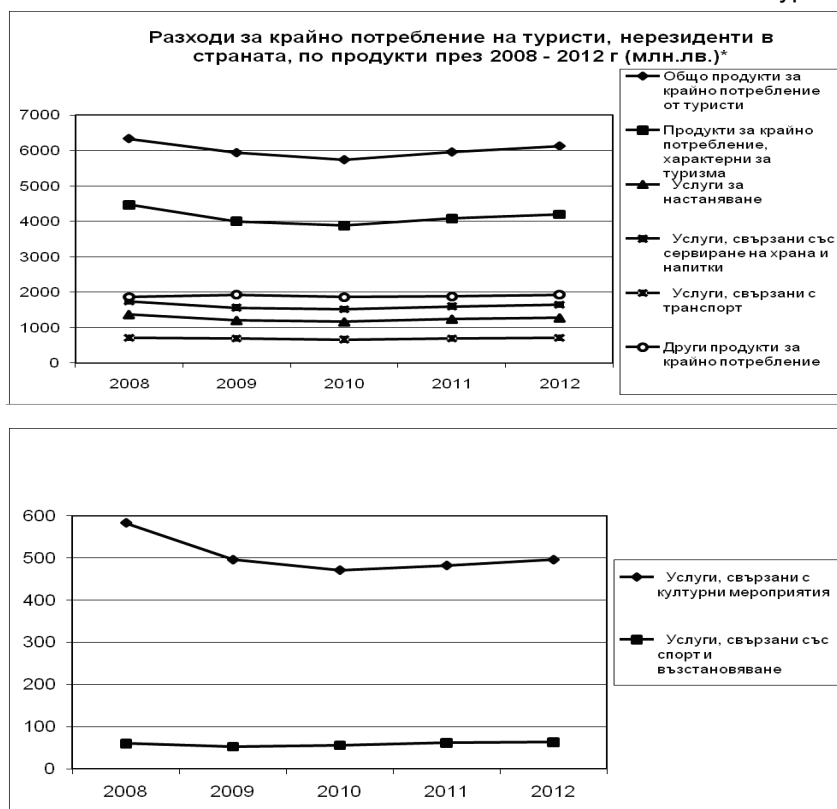
3. Липсват данни за разходите на български туристи в чужбина за услуги, свързани с туроператори и туристически агенции, които са сред основните при-

³ Данните са от Националния статистически институт и World Travel and Tourism Council.

⁴ Фиг. 1-4 са съставени от автора по данни на НСИ.

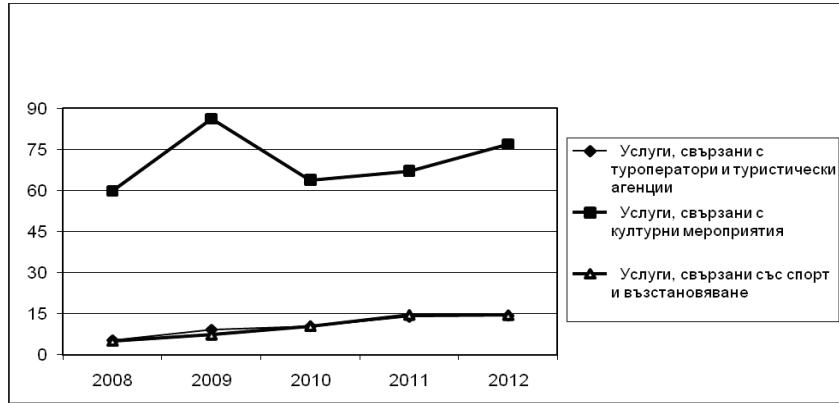
ходи на тези фирми, както и за разходите на чуждестранни туристи за такива услуги.

Фигура 1

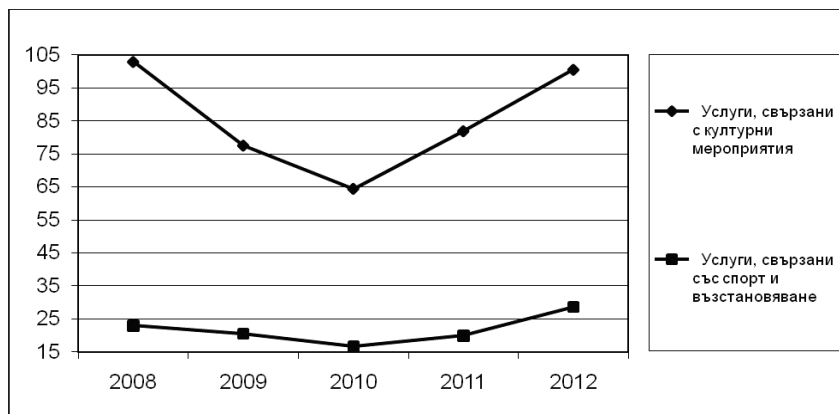

Фигура 2

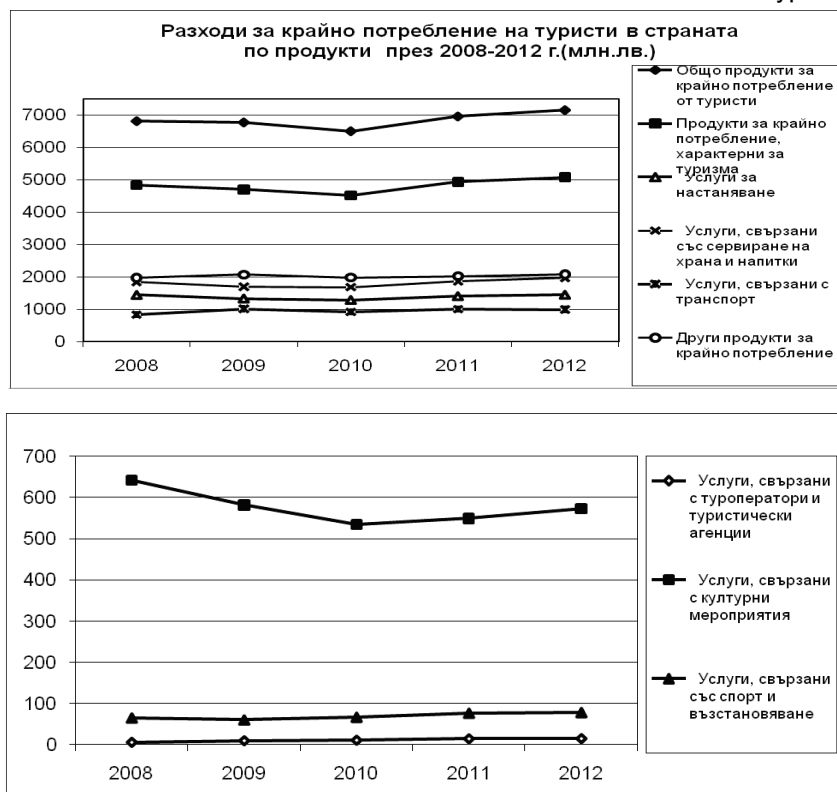

Фигура 3

Фигура 4

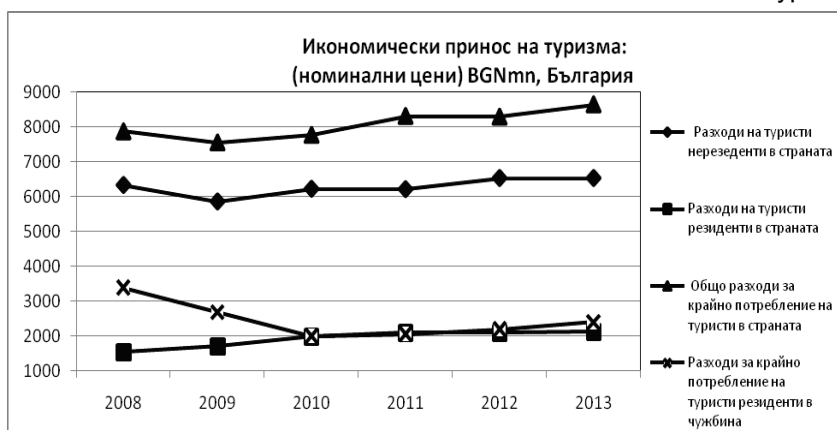
Съществен принос за количествената оценка на икономическото въздействие на туристическата индустрия има Световният съвет по пътувания и туризъм (World Travel & Tourism Council - WTTC). Повече от 20 години той провежда изследвания за приноса на туризма към заетостта и БВП, като изготвя доклади и прогнози за влиянието на сектора в икономиката на 184 държави и 24 географски и икономически региона в света. WTTC има постоянен ангажимент да съгласува своите икономически изследвания с препоръчаната в TSA:RMF 2008 методология, като за целта след пълното прецизиране през 2011 г. прави незначителни годишни ревизии. Прогнозите на Съвета дават уникална информация, която предоставя на обществените и частните структури емпирични доказателства, подпомагащи изготвянето на политики и вземането на инвестиционни решения. Последният доклад, подготвен съвместно с Oxford Economics – „WTTC Travel & Tourism Economic Impact 2014”, дава емпирични данни за икономическия принос на туристическата индустрия в наблюдаваните държави и региони за периода 2008-2013 г. Голяма част от данните са в съответствие с таблиците, включени в рамката на TSA:RMF 2008. Освен данни за туристическото потребление

ние (табл.1-4) са представени и такива, засягащи приноса на индустрията към БВП (табл. 6), заетостта (табл. 7), капиталовите инвестиции (табл. 8) и колективното туристическо потребление (табл. 9).

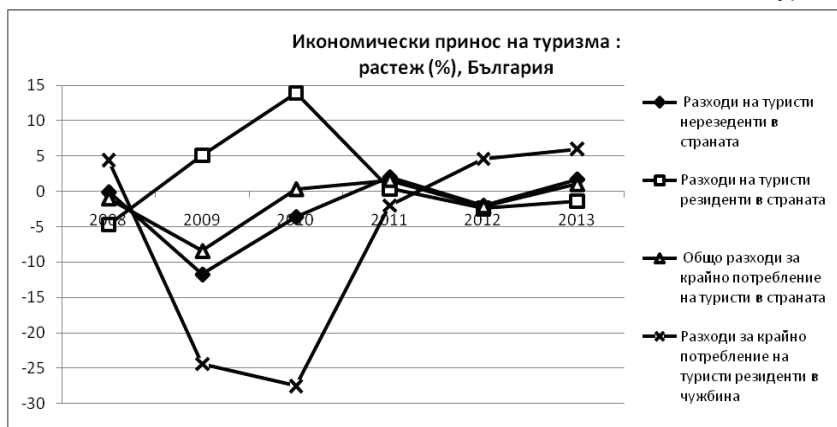
По-нататък интерпретираме данните от WTTC (Travel & Tourism Economic Impact 2014) за икономическия принос на туристическата индустрия в икономиката на България през периода 2008-2013 г. Целта е да се установят преди всичко тенденциите в развитието на отрасъла, а не толкова точните стойности на характеризиращите го икономически показатели (вж. фиг. 5 - 12). Резултатите от направеното изследване водят до следните по-важни изводи:

1. Данните от доклада на WTTC подкрепят изявените според предварителните данни на TSA-BG тенденции в туристическото потребление (фиг. 5, 6).

Фигура 5

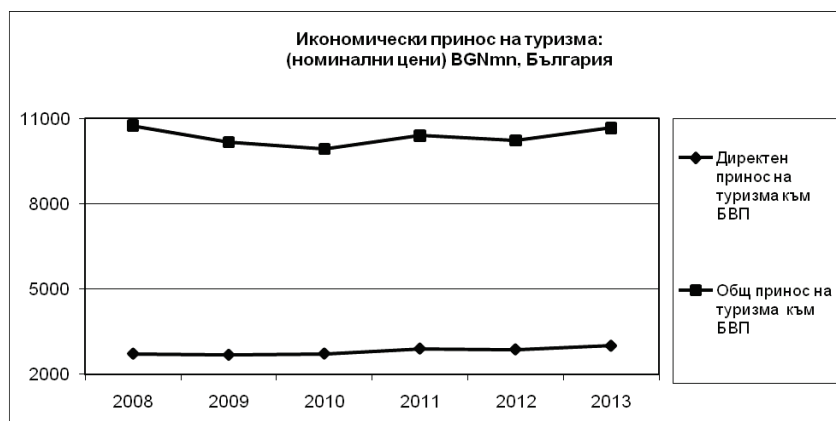

Фигура 6

2. Общият принос към БВП на туристическите и свързаните с туризма сектори надвишава съществено (повече от три пъти) директния принос на отрасъла (фиг. 7), но и двата показателя нарастват едновременно едва през 2013 г. (фиг. 8).

Фигура 7

Фигура 8

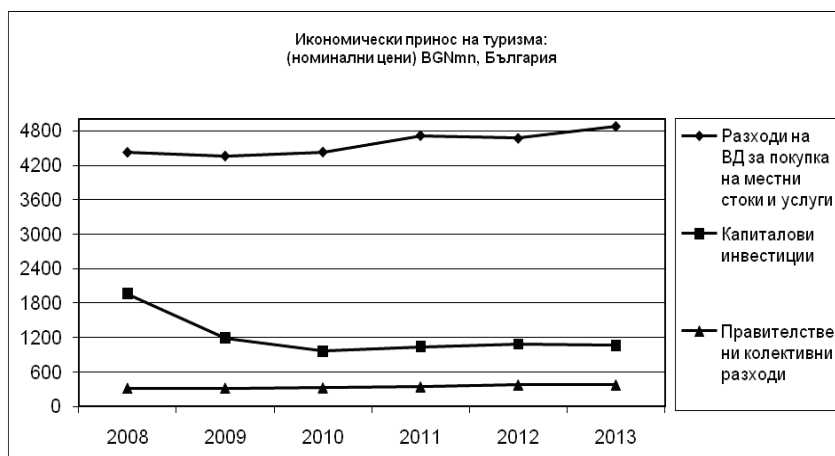

3. След 2008 г. разходите за капиталови инвестиции в туристическия отрасъл започват да намаляват, като минимумът им е през 2010 г. Тревожно е, че през следващите три години (2011 – 2013) те все още не могат да достигнат обема си от 2008 г. (фиг. 9, 10).

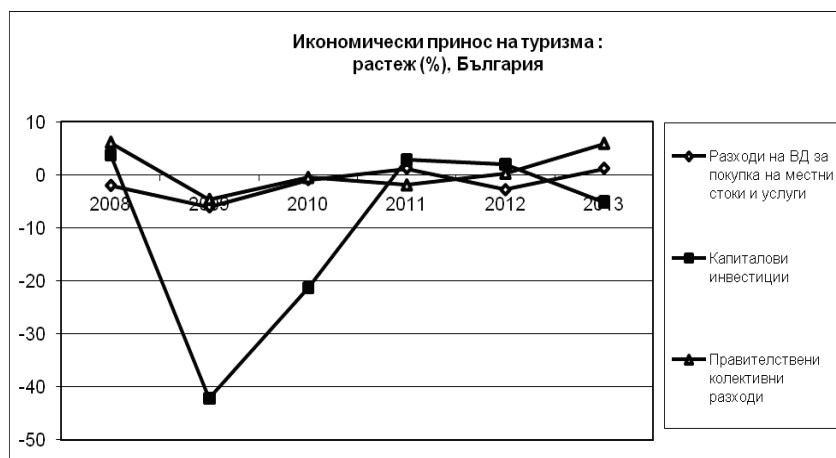
4. През разглеждания период общите правителствени разходи за подкрепа на туризма в страната (колективното туристическо потребление) се увеличават незначително (фиг. 9, 10).

5. От индиректните фактори, формиращи частта от общия БВП на туризма, най-съществен принос има веригата за доставки на територията на страната – от 2 (2008 г.) до 4 пъти (2013 г.), по-голям например от приноса на капиталовите инвестиции (фиг. 9).

Фигура 9

Фигура 10

6. Директният принос на туризма към заетостта в България намалява непрекъснато от 2008 г., достигайки растеж едва през 2013 г. Много по-значителен обаче е спадът на общия принос на сектора към заетостта (фиг. 11, 12).

Фигура 11

Фигура 12

За да се изключи въздействието на външните фактори (географско положение, геополитическо влияние, глобалната криза от 2009 г. и др.) върху развитието на българския туризъм, е разгледан и приносът на туризма към БВП и заетостта в съседните на България държави от Балканския полуостров през същия период, които най-общо могат да разпределят в две групи (вж. фиг. 13 и 14):

1. Гърция, България и Румъния. В тази група след 2008 г. се наблюдава тенденция към прогресивно намаляване на приноса на туризма към БВП и заетостта – дори и през 2014 г. включените в нея страни не могат да достигнат нивата от 2008 г. (Travel & Tourism Economic Impact 2015 – WTTC). Нещо повече, в случая на България тази тенденция започва още през 2007 г.

2. Турция, Сърбия и Македония. И в трите държави след 2010 г. общият принос на туризма към БВП и заетостта нараства непрекъснато, като през 2013 г. достига или съществено надвишава нивата от 2008 г.

В таблицата са представени данните за общия принос на туризма към БВП и заетостта в съседните държави през 2013 г.

Таблица

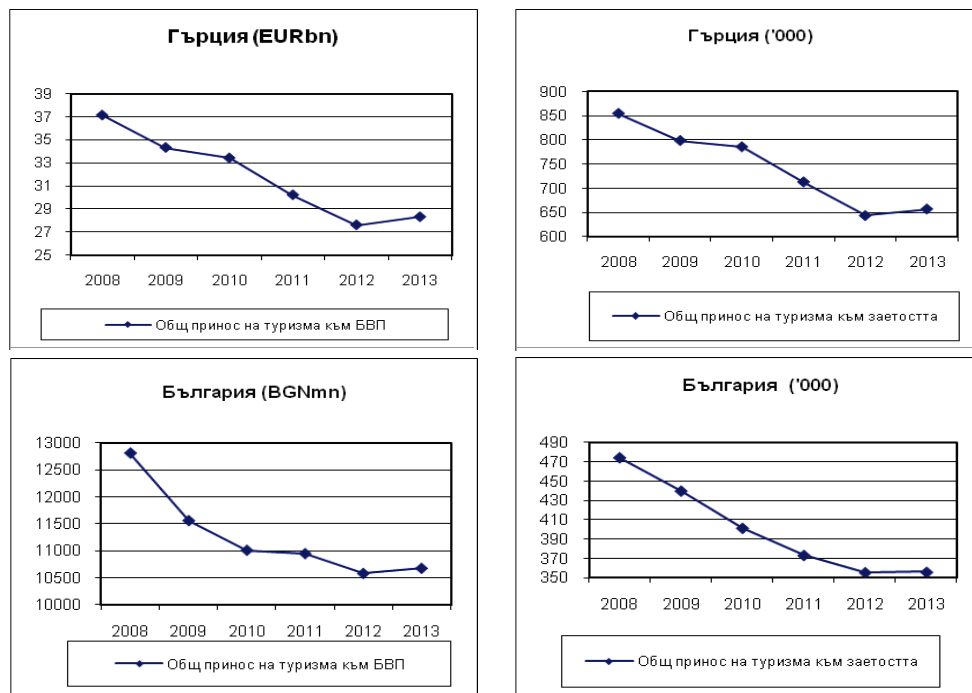
Общ принос на туризма към БВП и заетостта по страни

Страни	Общ принос на туризма към БВП през 2013 г. (%)	Общ принос на туризма към заетостта през 2013 г. (%)
Гърция	16,3	18,2
България	13,3	12,2
Турция	12,3	9,1
Сърбия	5,7	6,4
Румъния	5,1	5,7
Македония	5,0	4,5

Източник. Собствени изчисления по данни на WTTC.

Фигура 13

Общ принос на туризма към БВП (реални цени - 2013) и заетостта ('000) за страните от региона

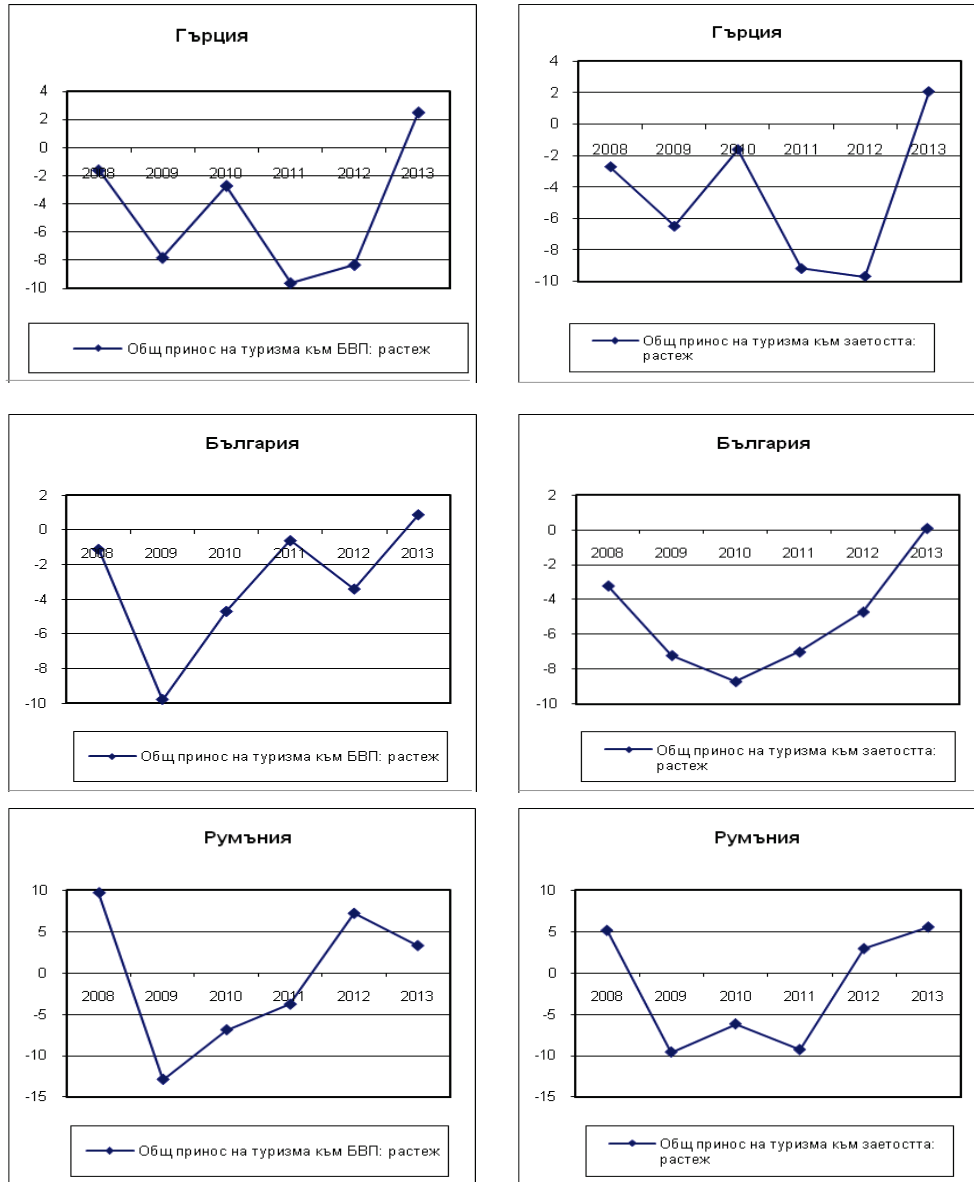
Сателитна сметка в туризма – базова иновация

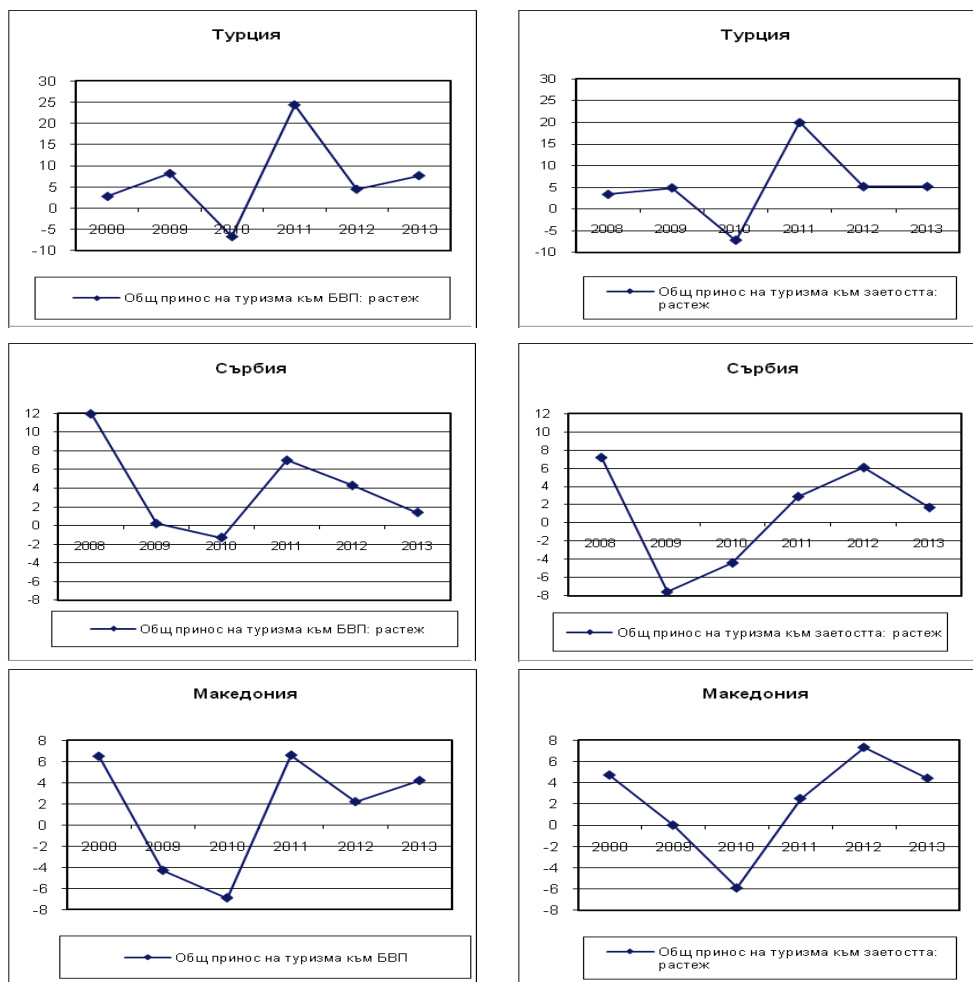
Източник. Собствени изчисления по данни на WTTC Travel & Tourism Economic Impact 2014.

Фигура 14

Общ принос на туризма към БВП и заетостта: растеж (%)
за страните от региона

Сателитна сметка в туризма – базова иновация

Източник. Собствени изчисления по данни на WTTC Travel & Tourism Economic Impact 2014.

*

В резултат от увеличаването на приноса на туризма в БВП на страните и регионите, както и от въздействието му върху развитието на инфраструктурата, върху други стопански отрасли и създаването на нови работни места туризмът се превръща в съществен фактор за световната икономика. Във връзка с това международните туристически организации предлагат да се разработи сателитна сметка в туризма, основана на събирането и анализа на голямо количество данни, които доскоро не са отчитани при оценката на въздействието на сектора в

икономиката на държавите. Тя може да се разглежда като статистически инструмент, който свързва концепции, определения, съвкупност от показатели и класификации с аналитични таблици, чиито елементи позволяват провеждането на сравнителни оценки между райони, страни и групи от страни. Тези елементи са съпоставими с други международно признати макроикономически съвкупности от показатели. Сега тази сметка се усвоява в редица държави и може да се отнесе към базовите иновации в туризма.

Доколкото сателитната сметка в туризма показва приноса на сектора за развитието на икономиката на една държава, нейните основни показатели дават представа за успеха на държавната политика в туристическия сектор. Правилните стъпки в тази политика са от съществено значение за осъществяване на възможностите на туризма за икономически растеж. Ето защо правителствата трябва да насочат усилията си към прилагане на по-отворени визови режими и интелигентни, а не наказателни данъчни политики, към контрол върху качеството на предлагания туристически продукт и създаване на благоприятен бизнесклимат за инвестиции в инфраструктура и развитие на човешките ресурси, заети в туризма, което ще допринесе за устойчивостта на отрасъла.

Използвана литература:

- International Recommendations for Tourism Statistics (IRTS 2008).
- Methodology for the 2014 WTTC. Oxford Economics, Travel & Tourism Economic Impact Research.
- System of National Accounts 2008 (SNA 2008).
- Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework (TSA: RMF 2008).
- Tourism Satellite Accounts (TSAs) in Europe (2013).
- Travel & Tourism Economic Impact 2014 – WTTC.
- Travel & Tourism Economic Impact 2015 – WTTC.

Статистически източници:

- Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>
- UNSD, <http://unstats.un.org/unsd/default.htm>
- UN Statistical Commission, <http://unstats.un.org/unsd/statcom/commission.htm>
- WTO, <http://wto.org/>
- UNECLAC, <http://www.cepal.org/en>
- ILO, <http://www.ilo.org/global/lang-en/index.htm>
- IMF, <http://www.imf.org/external/index.htm>
- НСИ, <http://www.nsi.bg/bg>
- OECD, <http://www.oecd.org/>
- WTTC, <http://www.wttc.org/>
- UNWTO, <http://www2.unwto.org/>, <http://www2.unwto.org/>

8.VI.2015 г.